

בספטמבר 1940 פתחו האיטלקים במתקפה על מצרים. הגיס האיטלקי (הארמיה-העשירית), בפיקודו של מרשל גרציאני, התקדם מלוב בעוצמה גדולה וטיאטא מלפניו את המשמרות הבריטיים המועטים שהופקדו על שמירת הגבול המצרי. גודל הכוח הפולש עלה על הכוחות שהבריטים היו מסוגלים להציב נגדו בזירה זו. במבט ראשון נראה היה שנצחונם של האיטלקים מובטח.

רגים מערבית יותר, בכיוון אל גבול מצרים-לוב. בנובמבר נדמה היה לבריטים כי הגיס האיטלקי מוכן פליצורכו לחידוש המתקפה, אלא שהוא משהה את התחלתה מתוך נימוקים של מדיניות גבוהה. גנרל ויוול, המפקד הראשי הבריטי במזרח-התיכון, החליט איפוא להקדים רפואה למכה: — הוראות יצאו אל "כוח המדבר המערבי" שיש מור ככל האפשר על כוחותיו בשלב בלימת המתקפה האיטלקית הצפויה — כדי שיוכל לעבור מיד לאחריה להתקפת-נגד. התקפת-נגד זו תוכננה לפרטיה.

התכנית

הכונה היתה לכבוש את מערך-ההגנה שבמרחב סיד-בראני ולהשמיד את כל הכוחות האיטלקיים שבין מקתילה והגבול המצרי. התכנית שעובדה הציעה לתקוף תחילה את הקבוצה המרכזית של מחנות איטלקיים (ניביוה, תומר), לכתר את סיד-בראני תוך ריתוק אנפי הגזרה המותקפת ורק

אך פרט לבחינת העוצמה המספרית היה הכוח האיטלקי נחות מהבריטי בכל; ולא רק בניידות — דבר שסופרים-צבאיים בריטיים נוהגים להדגישו תמיד — אלא גם בנשק, בפיקוד, בארגון מנהלתי ובטיב הגייסות המשוריינים והרגליים כאחד — כשאת היוצא-מן-הכלל היחיד מהוה אולי כוח-האוויר אשר לפחות להלכה מסוגל היה להתמודד עם כוח-האוויר הבריטי.

לאחר התקדמות של 110 ק"מ דרך מדבר לוב, הוא "המדבר-המערבי" הנדע, דעכה תנופת המתקפה של האיטלקים מעצמה — ובסוף דצמבר נעצרו באיזור סיד-בראני כשהם ערוכים במערך-הגנה עמוק אשר היה מורכב מסידי-בראני עצמה ומשורת מתחמים, מחנות מדבריים מבוצרים, עד לשטחים הסלעיים והבלתי-עבירים לרכב שבסביבת סופאפי. המחנות היו מרוחקים זה מזה במידה כזו, שלמעשה נמצאו מחוץ לתחום של סיוע הדדי. במערך זה היתה פרוסה קרוב למחצית כוחותיה של הארמיה. השאר היו עדיין מדור

אחרי-כן לטפל ביעדים שבאגפים (מקתילה וסידי-בראני בצפון, רביע וסופאפי בדרום). פירושו של התמרון היה כי על הכוחות המבצעים את המאמץ העיקרי יהיה לעבור ב"פער" שבין ניביוה לרביע שרוחבו 25 ק"מ — ולתקוף את מערך-ההגנה האיטלקי מעורפו. זו היתה בעיקרה גם התכנית שנתקבלה.

ב-2 בנובמבר 1940 ניתנה הוראה להכניס את המפקדים הבכירים של "כוח המדבר המערבי" בסוד המבצע. כוח זה צבר בינתיים נסיון רב בלוחמת מדבר והגיע בתקופה זו לבטחון עצמי ומורל גבוה, דבר שהיה לו ערך מכריע ביחסי-הכוחות של הצדדים העומדים להתמודד. יום ה"ע" נקבע לסוף נובמבר, בתקופה של אור ירח מלא. המבצע היה צריך להתבסס על אפ-תעה — שתושג ע"י סודיות מזה והטעיה מזה וע"י השימוש בטנקים מסוג חדש. הכונה היתה לא פחות ולא יותר מאשר לערוך מבצע שיביא בסופו של דבר להשגת כל הכוחות האיטלקיים שבקירינאיקה.

כתוצאה מהנחיות אלו התרכו "כוח המדבר המערבי" באיזור מרסה-מטרוח כשכוח הסיור* של הדיביזיה המשוריינת ה-7 מקיים מגע עם האויב.

ההערכה הבריטית היתה כי על אף קשיי ההספקה אפשר יהיה לפתח התקפה אשר תימשך 4 או 5 ימים, וכי ניתן לסמוך על סבילותם של הגייסות הבריטיים וההודיים, ועל כושרם לתמרון-לילה. התקפה קצרה ומהירה זו צריכה היתה ללבוש צורת פשיטה רבתי — אשר לאחריה יסוג עיקר

* שני גדודי חיל-רגלים ממונע ושני גדודים של תותח-שדה קלים.

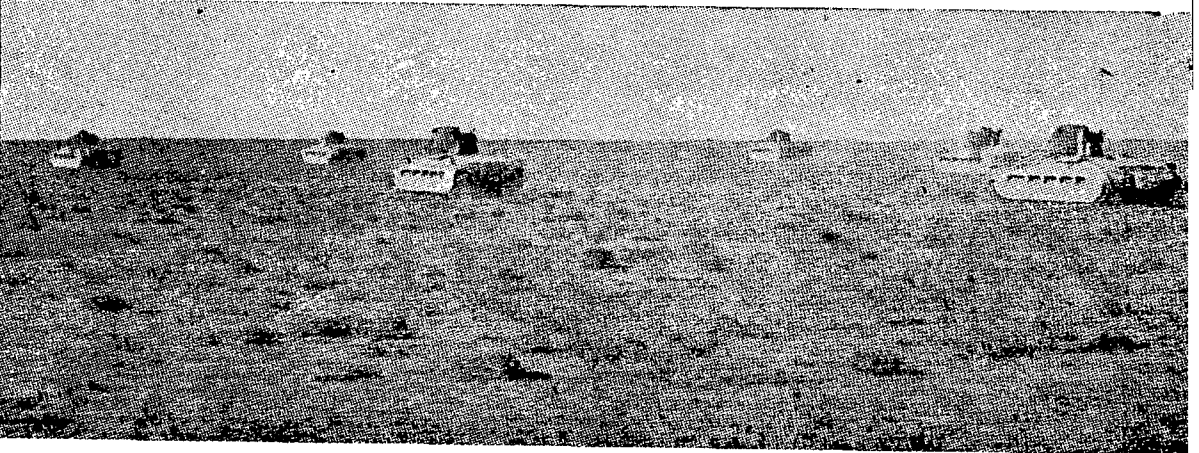
הכוח אל "ראש הרכבת" שבמרסה-מטרוח ואילו במרחב הקדמי יישארו רק כוחות סיור ואבטחה. הכוחות אשר אפשר היה אותה שעה להקצותם למבצע היו כדלקמן: הדיביזיה המשוריינת ה-7, דיביזיות-הרגלים היהודית ה-4, עוצבה מקובצת מתיל-המצב של מרסה-מטרוח, מעין צות-קרבי חטיבתי ("כוח סלבי" — שמנה 1,800 איש בלבד) וגדוד-טנקים ה-7 שהגיע באותו הזמן והיה מצויד בטנקי "מטילדה" — כבדים לפי מושגי אותם ימים*. סוד המבצע נשמר כהלכה וחף מגנרל וילסון (או מפקד כללי של הכוחות הבריטיים במצרים) וראש מטהו, מפקד "כוח המדבר-המע" רבי" (גנ' או'קונור) ומפקד הדיביזיה המשוריינת ה-7 לא נמסר בשלב זה על המבצע לאף אחד. התכנית, כפי שנתגבשה לבסוף, היתה מורכבת משלושה שלבים:

שלב א: — הדיביזיה היהודית ה-4 וגדוד-הטנקים יעברו בפער ניביוה — רביע, יפנו צפונה ויתקיפו בזה-אחרי-זה את מחנה ניביוה ומחנות תומר. "כוח-סלבי" ינתק את מקתילה ממערב — היינו מהעורף. הדיביזיה המשוריינת ה-7 תרתק את מחנות סופאפי ותשתדל להגיע אל בוקבוק ולנתק את הכוחות האיטלקיים מבסיסיהם ומכוחות-הע"תודה.

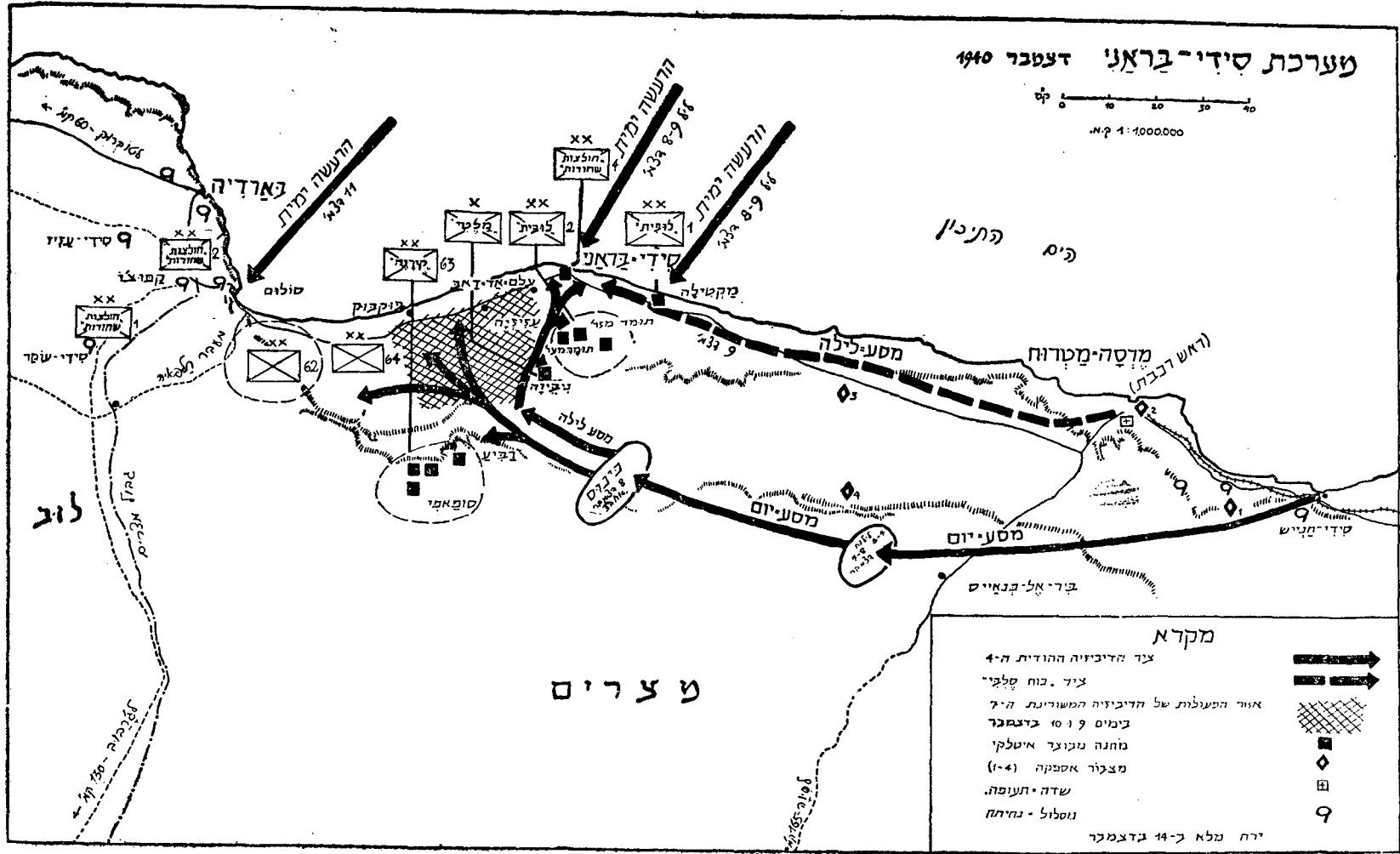
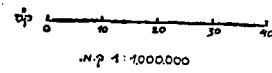
שלב ב: — הדיביזיה היהודית ה-4 תפנה ותתקדם צפונה ותתקוף את סידי-בראני ממערב, היינו מהעורף, בעוד "כוח

* "סנק רגלים" אופייני של אותה תקופה, חמוש במקלע-בינוני "ביזה" בן 7.92 מ"מ ובתותח בן 2 ליט"ראות, שפגזו חדר את שריינו של כל טנק איטלקי. איטי ביותר; בשדה ללא דרך היתה מהירותו כ-13 קמ"ש. שרינו היה בלתי-יחידר לתותח הנ"ט האיטלקי הכבד ביותר מהצויים או בוירה.

טנקי-מטילדה" ה"כבדים" הבריטיים.

מערכת סידי-בראני דצמבר 1940

מקרא

- ציר הדיביזיה הודית ה-4
- ציר כוח סלקטי
- אזור הפעולות של הדיביזיה המשוריינת ה-7
- כימים 9 ו-10 בדצמבר
- מחנה טנקי איטלקי
- מצודת אספקה (4-1)
- שדה תעופה
- נוסול - נחיתה

ירח מלא 14 בדצמבר

ע צ ר י מ

הזו הצליחה במידה רבה כתוצאה משליטת הברי-
טים בשטח ההפקר.

אימונים מיוחדים לקראת המבצע

תשומת-לב מרובה הוקדשה לשיטת הלחימה.
על אף הנסיון הבלתי-מבוטל שנרכש בלוחמת-
מדבר לא היה לבריטים נסיון בלחימה על מתח-
מים מבוצרים, מגודרים וממוקשים המוקפים
תעלה נ"ט. כן לא היה עדיין נסיון בהפעלת
הטנק החדש "מטילדה" בתנאי מדבר. טנקים אלה
נועדו להוות את נשק-המחץ העיקרי; וצורת
מסע-ההתקרבות, המקומות שנבחרו לחדירה ואו-
רח-הלחימה בכלל הותאמו לדרישותיה של לוח-
מת-השריון — וביתר דיוק לאלו של טנקי
"מטילדה", שנועדו ללכת בראש ולפני חיל-
הרגלים.

על מנת לבדוק צורת-לחימה זו נערך ב-25
וב-26 בנוב' תרגיל בקרבת מרסה-מטרות. רק
קצינים מעטים ידעו שהיעדים המסומנים על
הקרקע אינם אלא דגמים של מחנות ניבוי ותו-
מר. בפועל היה התמרון מעין "חזרה כללית",
והביא לשיפורים של ממש בתכנית המבצעית.
לגבי הגייסות לא היה זה אלא תמרון-התקפה נגד
אויב מבוצר בשטח מדברי ונאמר להם שתמרון
גוסף יערך בעתיד הקרוב.

ההסבר לאותן הכנות מנהלתיות שאי-אפשר
היה לעשותן בהסתר, ניתן ע"י ציון הצורך בהג-
ברת הכוננות לקראת ההתקפה האיטלקית הצפויה.
חידוש מסוים מצוי היה גם בשיטת הסיוע
קרקע-אוויר. זו הפעם הראשונה שניסו לאגד
בטייסת אחת מטוסי-קרב ומטוסי-סיור. הנסיון
בצרפת ובלוב הוכיח כי מטוסי-הסיור פגיעי מדי
בתפקידי הקישור שלו, וכי יהיה זה מסוכן להטיל
עליו משימות סיור טקטי או ארטילרי ללא ליווי
מטוסי-קרב.

המאבק להשגת השליטה במרחב ההפקר

במשך כל תקופת ההכנות המשיך כוח-האוויר
של הדיביוזיה-המשוריינת ה-7 בסיוורו הנמרצים
וסיפק ידיעות על מצב המערך האיטלקי. כמעט
שלא היה יום או לילה שאיזה חלק שהוא מביצורי
האיטלקים לא יבוקר ע"י פטרול-סיור בריטי.
זמן לזמן אירעו התנגשויות בין פטרול-הסיור

סלבי" יסגור על סיד-בראני ממזרח.
הדיביוזיה-המשוריינת תמשיך בתפ-
קידי ריתוק ותהוו את העתודה.

שלב ג: — ההצלחה תנוצל, בעיקר ע"י הדיביו-
זיה-המשוריינת, לפריצה מערבה ל-
אורך ציר כביש-החוף או דרומה
לעבר סופאפי.

הצי יפגוז את קוי התחבורה של האויב עד
סולום.

חיל-האוויר יפטרל מעל איזור הפעולה.

הבעיה שנשארה פתוחה היתה באיזו מידה אפ-
שר יהיה לתת סיוע אוירי למבצע, לאחר הפנית
חלק ניכר מהיחידות של חיל-האוויר המלכותי
מזירת המערכה ליון ולזירות אחרות. בלי סיוע-
אוויר מספיק — יתכן שהיו מבטלים את המבצע
בכלל. הפתרון שנמצא לבסוף היה להעביר לחזית
לוב את הטייסות שחגו בעדן ובסודאן ולהפקיר
כמעט לגמרי את המרחב האווירי של ים-סוף.
כן הובאה למקום טייסת מטוסי-הקרב החדשים
("האריקין") מאלכסנדריה ובמשך 5 ימים היתה
הגנת האוויר של נמל חשוב זה מופקדת בידי שני
מטוסי "גלדיאטור" של הצי (e).

הבעיה האפסנאית, שהיתה חמורה בלאו-הכי,
החמירה עוד יותר בגלל המרחק הגדול (כ-150
ק"מ) מהבסיסים וממתקני העורף אל יעדי ההת-
קפה. הפתרון היה להקים לקראת המבצע 4 בסיסי-
הספקה קדמיים בציר-ההתקפה. במרחק 60—30
ק"מ זה מזה, ועם זאת להסתיר מהאויב בכל
האמצעים את תהליך צבירת האפסניה ולהסתכן
מדעת בהפסד מצבורים אלה, באם האויב יגלה
אותם. בבסיסי-ההספקה קדמיים אלה נצטברה תס-
פוקת ל-5 ימי-לחימה במזון, תחמושת ודלק, ומים
ליומיים. צבירת התספוקת החלה ב-12 בנובמבר
והושלמה ב-4 בדצמבר.

התובלה המצויה היתה מוגבלת אף היא והיתה
מורכבת משלוש פלוגות-תובלה, כ-300 משאיות
בסה"כ, שהיו צריכות להיות מוכנות להסיע את
הדיביוזיה היהודית ה-4 — וברור היה כי מהרגע
שתועסקנה בתפקיד זה אי-אפשר יהיה עוד לצבור
כל אפסניה, חוץ ממים, שהוסיפו להובילם ברכב-
מובילי-מים ממאגרים שהוכנו מראש. צבירתם
הושלמה רק ליום ה-ע". כל הפעולה המנהלתית

האש, ורמתן היתה נמוכה ביותר מכל הבחינות. כאשר לשריון נמצאה ברשות הבריטים דיביזיה-משוריינת וכן גדוד טנקים-„כבדים“ שלא היה לו מה לחשוש מהנשק הנ"ט האיטלקי. כוח-השריון הבריטי היה עדיף על כוח-השריון האיטלקי בטיב השריון, בתותח ובארגון — בקיצור: בכל. נוסף על כך היה כוח-השריון האיטלקי מפוצל*.)

אם להשתמש בקנה-המידה הבריטי היו הכוחות שהשתתפו בפועל בקרב זה: — מהצד הבריטי דיביזיה-משוריינת מוגברת אחת וחיל-רגלים ב-עוצמה כללית השווה-כמעט לשתי דיביזיות-רגלים — כנגד שויה-הערך של 3 דיביזיות-רגלים בצד האיטלקי שהסתייעו ביסודות-שריון מסוי-מים. כוח איטלקי נוסף, בעוצמה שווה לכוח הנ"ל, נמצא מרותק למתחמים שנשארו „מחוץ למשחק“ — והוא נסוג בסופו של דבר מחזית הקרב מבלי שניסו להפעילו. הכוח-האווירי האיטלקי, שהגזימו קצת בהערכתו, היה מורכב ערב הקרב מ-140 מפציצים ו-190 מטוסי-קרב מכל הסוגים. אך הבריטים הניחו שכוח מטוסי-הקרב יכול לקבל תגבורת ניכרת מאיטליה תוך התראה קצרה. הכוח-האווירי הבריטי מנה בסה"כ 48 מטוסי-קרב ו-116 מפציצים.

הוצאת פקודות-המבצע

ב-5 בדצמבר הוציא הגנרל וילסון הוראה לגנרל א'קונור — הפקודה היחידה בכתב שהוציא להמבצע „מצפן“ — והלה הוציא למחרת את פקודת-המבצע שלו. ריכוז הכוח החל ב-6 בדצמ-

* יחידות-השריון האיטלקיות היו מצוידות בטנקים „קלים“ שהיו חמושים במק"ב אחד או שנים ללא תותח (היום ודאי שלא היינו קוראים להם טנקים בכלל) — וטנקים-„בינוניים“ שהיו חמושים בתותח 37 מ"מ. שריון הטנקים האיטלקיים היה כה דק בצדויהם עד שקליעי הרובה הנ"ט הבריטי חדרו דרכו ללא קושי. טנקים אלה כוננו ע"י הבריטים „ארונות-מתים של פח“.

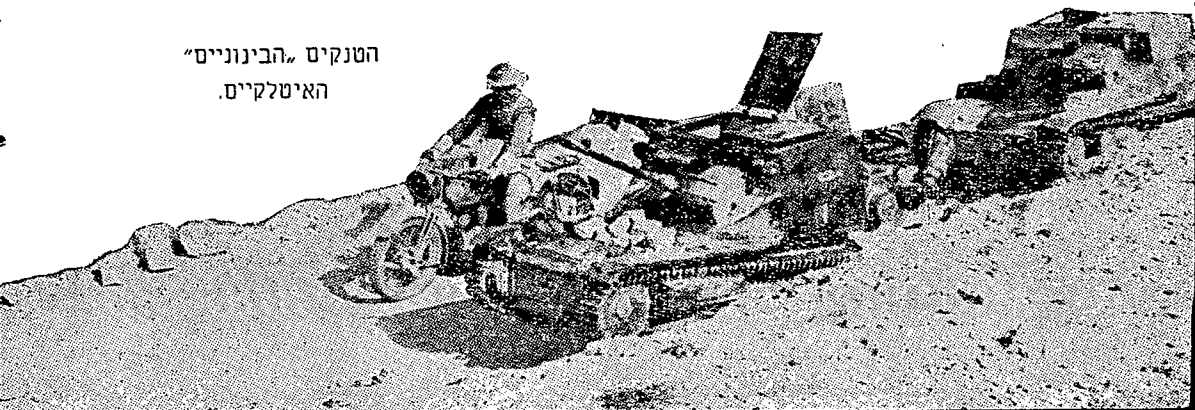
של שני הצדדים, תמיד בקרבת מחנות האויב, ולפעמים אף בתוך הפער בין ניביוה ורביע עצמו. תגרות אלו הגיעו לשיאן ב-19 בנובמבר בהתנג-שות שאירעה בין פטרול ממונע בריטי לבין כוח איטלקי מורכב מטנקים וחיל-רגלים ממונע שה-גיע מרביע. 5 מהטנקים-הבינוניים של האיטלקים הושמדו ואחרים נפגעו. לאיטלקים נגרמו כ-100 אבידות, כולל 10 שבויים — כנגד שלושה הרוגים ושני פצועים בצד הבריטי, שכולם נפגעו כתוצאה מהתקפות-אוויר איטלקיות שהיוו את התגובה האיטלקית העיקרית.

לאחר קרב זה פחתה יוזמת האיטלקים עוד יותר והשליטה בשטח-ההפקר כולו עברה לידי הבריטים, ומה שחשוב עוד יותר — אף השליטה בפער שבין ניביוה ורביע נשארה בידיהם.

יחסי הכוחות

האינפורמציה שנאספה ע"י הבריטים על המע-רך האיטלקי היתה בכללה מדויקת; אבל ערב המבצע השתבשה התמונה — כי בסוף נובמבר לא זו בלבד שהאיטלקים תגברו את כוחותיהם במוצבים הקדמיים, אלא אף החליפו יחידות בקו. למעשה נמצאו ב-8 בדצמבר במחנות מקתילה, תומר וסיד-בראני: הדיביזיות הלוביות ה-1 וה-2, הדיביזיה ה-4 של „החולצות השחורות“ וצות-קרב חטיבתי בפיקוד גנרל מלטי, בניביוה (כ-2500 איש). הדיביזיה ה-64 הועברה קדימה לאי-זור שבעורף הפער אשר בין ניביוה ורביע. בסה"כ היו בארמיה האיטלקית 11 דיביזיות, אשר מצ-בתן היתה נמוכה וציוון לקוי; 5 דיביזיות מתוכן היו באיזור המבצע. עוצמת הרגלים בדי-ביזיה ההודית, שהכילה חטיבה מנוסה של צבא סדיר, היתה שווה לפחות לעוצמתן של 2 דיביזיות איטלקיות. לעומת זאת היו הדיביזיות הלוביות חלשות במיוחד הן במספר חייליהן והן בעוצמת

הטנקים „הבינוניים“
האיטלקיים.

גף מטוסי "האריקין" מעלה ענני אבק בשדה-תעופה שבמדבר.

למנוע את הגייסות האיטלקיים שבמקתילה מלסייע לכוה שבמחנות תומר. לאחר שהציבו דמיי טנקים במקומות מרוחקים מציר הנועתם, על מנת להטות את אגז היליהצור האיטלקי, נע "כוח-סלבי" להיערכות שהוטלמה לקראת איר-ראשון במרחק קילומטרים אחדים דרומית-מזרחית למקתילה. מקתילה עצמה הורעשה קשה בחצות במשך שעה וחצי ע"י שתי ספינות בריטיות (אנית הרע"ש שה בעלת 2 תותחים בני 15 אינץ' ו-8 בני 4 אינץ' וספינת תותחים) לאחר שהמטרה הוורה ע"י גורות שהוטלו ממטוסי-הצי. בו בזמן הורעשה מהים גם סיד-בראני ע"י ספינות-תותחים אחרות.

ההתקפה על מחנה גיביוה

המחנה בגיביוה, שהיה אופייני למחנות המבור צרים אשר הקימו האיטלקים במדבר, דמה למרוב בע גס שצלעותיו כ-14 ק"מ על 2 ק"מ; הוא היה מוקף סוללה נמוכה שלפניה תעלה ג"ט. מסביב למחנה היו קטעים ממוקשים, אבל בפניה הצפון-מערבית נמצא פתח שדרכו הובאה ההספקה למחנה. בליל ה-7-8 בדצמבר נשלח פטרול-סיוור מיוחד לברר את הפרט הזה. לבסוף הוחלט לחדור אל המחנה בכניסה אחורית זו — דבר שקבע גם את מקום שטח-היערכות הסופי.

הדיביוזה ההודית המתינה במשך 36 שעות תוך פיזור נרחב בקרבת ביר-אל-כניאס. ביום 8 בדצמבר התקדמה — מסע של כ-100 ק"מ ביום אחד — אל נקודת המפגש של כל הכוחות (פרט

בר בתנועת דיביוזת-הרגלים ההודית ורק למחרת הודיעו לגייסות כי אין זה תרגיל שהכריזו עליו בשעתו, אלא מבצע של ממש. יום ה"ע" נקבע ל-9 בדצמבר.

המלחמה האיטלקית-יונית באלבניה כבר הוכיחה "כי מורל האיטלקים לאחר מפלה אינו עשוי להיות גבוה". הבריטים הניחו על-כן כי להצלחה עלולות להיות תוצאות מרהיקות לכת וגנרל ויוול אמר בפירושו: "אינני מטפח תקוות גדולות ממבצע זה, אבל ברצוני לודא כי באם תיוצר ההודמנות נהיה מוכנים — מבחינה מורלית, נפשית ומנהלתית — לנצל אותה במלואה".

מהלך המבצע

על מנת לחפות על מסע-ההתקרבות, היה על כוח-האוויר הבריטי להשיג, זמנית, עליונות אווירית מוחלטת. התקפת שדות-התעופה האיטלקיים החלה ב-7 בדצמבר, ובו ביום הושמדו 20 מטוסים איטלקיים. למחרתו קיימו 3 טייסות-קרוב בריטיות פטרול רצוף פחות או יותר מעל לשטחי הריכוז של כוחות היבשה, ומנעו מהאויב אפשרות לגלותו מהאוויר. בו בלילה התקיפו 29 מטוסים בריטיים את שדה-התעופה האיטלקי החשוב שליד בנגאזי והצליחו לפגוע ב-29 מטוסים איטלקיים נוספים. מטוסים בריטיים אחרים תקפו שדות-תעופה קדמיים.

מסע-ההתקרבות התנהל למישרין, בגורת-החוף יצא (בליל ה-9-8 דצמבר) "כוח-סלבי" במגמה

בשתי פלוגות טנקים שהתקדמו בסיוע סוללת תותח־יִשְׁדָּה ממערב למחנה אל הפינה הצפונית-מערבית, זו הכניסה האחורית שבו. באגפי הטנקים התקדמו מחלקות „נושאי־ברזן” של שני גדודי־רגלים כשהן יורות תוך כדי תנועה.

מחוץ למחנה, בקרבת הגדר, חנו כ־20 טנקים „בינוניים” איטלקיים וכן טנקים־קלים אחדים, שלא היו בכוננות לפעולה — והם „נשטפו” מיד. עד שהטנקים חדרו למחנה לא נתקלו בכל התנגדות. מיד עם חדירתם פתחו האיטלקים באש ארטילריה ומק”ב, ונעשו כמה נסיונות אמיצים לבלום את הטנקים הבריטיים ברימוני־יד — אך ללא־הועיל.

מיד לאחר חדירת הטנקים, בשעה 0745, התקדם גדוד־רגלים (סקוטי*) שהוסע במשאיות עד ל־500 ירד מהגדר, ירד מהרכב והסתער לתוך המחנה, כשבעקבותיו מתקדם ברגל גדוד־רגלים הודי. עתה החלו טנקים ורגלים לטהר שיטתית את המחנה, כאשר הם מסתייעים בסוללה של תותח־יִשְׁדָּה שירו מעתה בכיוון ישיר אל מספר קני התנגדות עקשנית. ההגנה התמוטטה כליל. כ־2000 איטלקים נלקחו בשבי. במקום נמצאו מצבורים גדולים של מים והספקה, שלא חובל בהם. אבידות הבריטים היו 56, כולל 8 קצינים.

ההתקפה על תומר

בו בזמן שהתנהל הקרב על ניביוה התקדמה חטיבה הודית אחרת, בסיוע גדוד תותח־יִשְׁדָּה, ותקפה ממערב את תומר־המערבית. מחנה תומר־המערבית היה דומה בצורתו ובמימדיו לזה של ניביוה, אך סוללת־המגן והתעלה נ”ט שהקיפה לא היו רצופות. סיור־אוויר הראה שגם כאן היתה ההגנה חלשה ביותר בפאה הצפון־מערבית — וע”כ היתה תכנית החדירה דומה מאוד לתכנית ההתקפה על המחנה הקודם. מהלך הקרב גם הוא היה דומה, אך כאן לא היה עוד קיים מומנט ההפתעה, וההתנגדות היתה גדולה יותר וביחוד מצד התותחנים האיטלקים שלחמו בגבורה.

כל אותו זמן שהתנהלו הקרבות בניביוה וב־תומר היו האגף והעורף של הדיביוה ההודית מוגנים ע”י החטיבה־המשורינת הבריטית ה־4.

* בכל בריגדה הודית היה כלול גדוד בריטי אחד. — המער.

ל”כוח־סלבי” בשטח הכינוס שנמצא כ־25 ק”מ בלבד מניביוה. השמים היו בהירים בתחילת היום, אך קרוב לפני־הקרקע התפשט ערפל ובמשך היום הלכה הראות ונעשתה גרועה יותר.

נעשה הכל להפחתת ענני האבק אבל סכנת ההתגלות נשארה כמובן בעינה. במשך כל היום ראו רק מטוס איטלקי בודד אחד והרושם היה כי הלז לא הבחין בשום דבר חשוב. למעשה הודיע המטוס כי בצהריים גילה 400 כלי־רכב בתנועה במרוחק כ־50 ק”מ מניביוה. המפקדה של הכוחות האיטלקיים משום־מה לא הגיבה על כך!

עם חשיכה שוב זו ונע קדימה הכוח שהוטל עליו לכבוש את ניביוה — חטיבה הודית אחת בסיוע גדוד־הטנקים ה־7. לאור הירח הוא עובר את 20 הק”מ הנותרים עד לשטח־ההיערכות הסופי אשר נמצא כ־5 ק”מ צפונית־מערבית למחנה. רעש הרכב נבלע, כמתוכנן, ברעש מטוסיים מנמיכי־טוס. דרומית־מערבית לחטיבה זו היתה מכוונת הדיביוה־המשורינת ה־7, נכונה למנוע כל התערבות איטלקית העלולה לבוא למחרת מכיוון סופאפי או עזיוה. אין ספק כי הדיוק שבו בוצעו מסעות־יום־ולילה משולבים אלה ראוי לציון מיוחד, ובביצועם היתה תלויה במידה רבה ההצלחה כולה.

הלילה היה קר מאוד. חיל־המצב שבניביוה גילה עצבנות ניכרת. מפעם לפעם נשמעו יריות והועפו ויקוקי־תאורה. בחצות שככה המהומה, אך בשעה 0500 בבוקר העיר את המחנה כוח־הטעיה בריטי שירה לתוך המחנה ממזרח והיסב את תשומת־לב האיטלקים לצד זה. בשעה 0600 שככה גם מהומה זו.

בשעה 0700 הופעל האגד־הארטילרי של הדיביוה ההודית לפאה המזרחית־דרומית של המתחם. 72 התותחים הנחיתו ריכוזי־אש על מטרות נבחרות — ובו בזמן עצמו החלה ההסתערות.

קו חפירות איטלקי בתומר.

עם אור־ראשון ביום השני לקרב חלפה החטיבה המשוריינת הזו ממערב לניביוה אל צפונה, לעבר עזיזיה. האויריה האיטלקית לא התערבה, אבל היו אי־אלה היתקלויות בכוחות איטלקיים קטנים, ואף הפגזות. בעזיזיה נכנע חיל־המצב שמנה 400 איש, ובניגוד לידיעות המודיעין הבריטי לא נמצאו שם כל טנקים. חבורות־סיור בריטיות של טנקים־"קלים" ושריוניות הגיעו לכביש סידי־בראני — בוק־בוק; ועד מהרה הגיעה החטיבה־המשוריינת ה־4 למצב בו יכלה למנוע תגבורת איטלקית לסידי־בראני. החטיבה־המשוריינת האחרת, ה־7, נשארה בעתודה; ויחידת־הסיור שלה ריתקה את מתחמי רביע וסופאפי, כשהיא חוסמת את דרכי הגישה אליהן ומהן.

הידיעה על נפילת ניביוה הגיעה אל "כוח־סלבי" רק בשעה 1520 ב־9 בדצמבר; והמצב במחנות תומר לא היה ידוע עדיין. על אף זאת החליט מפקד הכוח לבצע את משימתו כמתוכנן ולחסום את מבואותיה המערביים של מקתילה. השטח הקשה והחשיכה הכשילו את הביצוע והוא בכלל לא הצליח להגיע בלילה אל הכביש. כתוצאה מכך נסוגה הדיביזיה־הלובית ה־1, שנמצאה במקתילה, במשך הלילה אל בארדיה. למחרת (9 בדצמבר) החליט מפקד המבצע לשלוח חטיבה הודית אחת (ה־5) לטיהור תומר־המזרחית, ועל חטיבה אחרת של הדיביזיה (ה־16 — הבריטית*), שהיתה עד עתה בעתודת הדיביזיה ואשר הוסיפה להתקדם ככל־האפשר צפונה בטרם ירד הלילה, הוטל להמשיך בתנועתה עד לכביש המוביל אל סידי־בראני, ולחסום אותו.

ביום השני של המבצע לא ניתן עוד לפרט את מהלך־ההתקפה למשימות מוגדרות־בבירור כביום הראשון, מכיון שמערך האויב היה עתה בלתי־ידוע; ויסוד ההפתעה — נעלם. מפקד חטיבת־הרגלים ה־16 החליט בשעה 0600 להתקדם מהשטח החשוף, שהחטיבה הגיעה אליו בלילה הקודם בדרכה צפונה, מבלי לחכות לטנקים וארטילריה שהיו צריכים להצטרף אליו. הארטילריה האיטלקית השגיחה בתנועת החטיבה ובמשך שעות הפגיוה אותה ללא־הפרעה מטוח קרוב מאוד וגרמה לה אבידות. אבל בשעה 0830

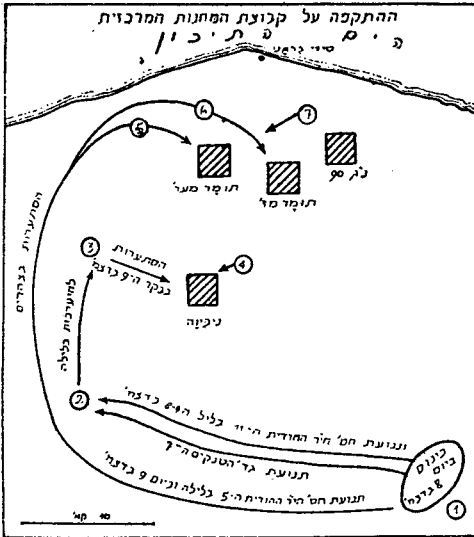
* אשר הוכללה בדיב־ההודית ה־4 במקום את מחטיבותרה שהועסקה בעורף.

הארטילריה־הדיביזיונית דילגה לאיזור שממזרח לניביוה וזכנסה שם לעמדות ש־מהן סייעה להתקפה על תומר — וטבלה אגב כך הפצצה מהאוויר. גדוד הטנקים ה־7 (לאחר שהפסיד 6 טנקים בעלותו על שדה מוקשים, ביציאתו ממחנה ניביוה) חזר ל־קרוב, והצטרף גם הוא בשעה 1100 להסתערות החטיבה הודית.

מזג־האוויר היה אביך, וסערת החול שהתחוללה הקשתה על איכון היעדים והמטרות. בצהרים החלה הארטילריה לטוח. שעה אחר־כך הסתערו הטנקים, כשהם מקדימים את חיל־הרגלים, לתוך המחנה — וחדרו לתוכו ללא קושי.

עשרים דקות לאחר שהסתערו הטנקים התקדמו שני גדודי רגלים־מוסעים להסתערות. נהגי פלוגת־התובלה הניו־זילנדית שהובילתם הסיעו את משאיותיהם, בתוך אש מקיב והפגזות תותחים, עד למרחק 150 מטר בלבד מהגדר המערבית של המחנה, שם ירדו הרגלים מהרכב והסתערו כשרביס מהנהגים מצטרפים אל הכוח המסתער (1). בשעה 1600 פסקה כל התנגדות, מלבד לפינה הצפון־מזרחית. 6 הטנקים ש־השתתפו בהתקפה לא המתינו עד לטיהור המלא של המחנה ופנו לתומר־המזרחית. כאן כמעט שקרתה תקלה, כי גדוד־הרגלים הודי, שהיה צריך לבוא בעקבותיהם, נכנס לאש אותו חלק של חיל־המצב האיטלקי בתומר־המערבית שהחזיק עדיין בעמדותיו בפינה צפון־המזרח — ונוסף על־כך היה עליו להדוף התקפת־נגד איטלקית וטנקים־"קלים". לכשהביס את האיטלקים, ירדה החשיכה — והשליטה בכוחות המפוזרים נשתבשה עד כדי כך שאי־אפשר היה להמשיך בהתקפה על תומר־המזרחית, אף שהטנקים הבריטיים, שהתקדמו בציר נפרד, הצליחו לחדור בעד לגדר פנימה. אלא שהרגלים לא באו בעקבותיהם.

מ ק ר א

- (1) שטח כינוס כל הכוחות לאור-היום, 8 בדצמבר.
- (2) מפגש ויציאת החי"ר והטנקים בלילה 8-9 בדצמ'ר; עמדות הארטילריה.
- (3) שטח ההיערכות לפנות בוקר, 9 בדצמבר.
- (4) כוח ההטעיה בלילה.
- (5) שטח ההיערכות להתקפה על תומר המער'ר בצהריים, 9 בדצמבר.
- (6) שטח ההיערכות להתקפה על תומר המזר'ר לפנות ערב, 9 בדצמבר.
- (7) התקפת-הנגד האיטלקית.

בדרך, והגיעה כשביצוע הפקודה לא היה עוד מעשי וכך הצליח הכוח האיטלקי שבמרחב זה לסגת.

במשך הלילה מ-10 ל-11 בדצמבר הצליחה הדיביזיה האיטלקית ה-63 לסגת ממחנות רביע וסופאפי. הבריטים יצאו בעקבותיה לאורך המצוק שמדרום למעבר-חלפאיה; אך אף כי נוצר מגע אתה, הצליחה להימלט. בבוקר ה-11 בדצמבר התקיף "כוח-סלבי", בסיוע גדוד טנקים, את הדיביזיה הלוזית ה-1 שנכנעה בצהריים. עד הערב פסקה כל התנגדות גם מדיביזיות "החולצות הש-חורות".

בינתיים נכנעו בין 1500-2000 איש בתומר-המזרחית בהתקרב אליהם חי"ר הודי מלווה חמישה טנקים שהיו עד עתה בתיקון בתומר-המערבית.

פלוגה אחת של טנקים שדהרה לאורך נתיב-מדברי כ-7-6 ק"מ ממערב לבוקי-בוק, נתקלה

פתחו באש נגד-סוללתית שני רגימנטים של תות-חי-שדה ורגימנט תותחים בינוניים, שהגיעו סוף סוף — ואש האיטלקים שככה עד מהרה. החטיבה התקדמה מעתה במרץ לעבר סידי-בראני, בסיוע 10 טנקים מגודד-הטנקים ה-7 שהגיעו אף הם בינתיים ונעו באגפה השמאלי. סערת-אבק שצימ-צמה את הראות, הכבידה על שיתוף-הפעולה; כן התחילו הבריטים להרגיש מחסור במים. אך המערך האיטלקי החל להתמוטט וחיילים איטל-קיים החלו להתמסר לשבי. התוקפים סבלו הפצ-צות והצלפות-אוויר אחדות, ושני הגדודים הסקו-טיים שתקפו במרכז אף נתקלו בהתנגדות נמרצת בקרב על-סאדי-דאב. אך בשעה 1330 כבשה החטיבה את יעדיה, והיציאה מסידי-בראני כלפי מערב ודרום נחסמה.

ההתקדמות נמשכה במרץ עד לרמדומי-החשי-כה, ואז נערכה התקפה על סידי-בראני עצמה ע"י חטיבת-הרגלים ה-16, שתוגברה בגדוד-רגלים נוסף ובשארית גדוד טנקי "מטילדה". גדוד טנקים-"קלים" איבטח את אגפה השמאלי. ההתקפה החלה בין הערביים בסיוע כל האגד-הארטילרי של הדיביזיה. רוחם של האיטלקים נפלה, ולאחר מחצית השעה עברה החטיבה את סידי-בראני ממערב למזרח. הכוחות האיטלקיים — קורפוס איטלקי שהיה מורכב מהדיביזיות הלוזיות ה-1 וה-2 והדיביזיה ה-4 של "החולצות השחורות" — נלכדו בין "כוח-סלבי", שעלה עליהם ממזרח, לבין חט' 16 שעלתה עליהם מד-רום וממערב ולמחרת — נכנעו. אבידות חטיבה 16 במשך היום היו 287 איש (כולל 17 קצינים).

ב-10 בדצמבר התחילה הדיביזיה-המשוריינת לפתח פעילות נמרצת מאוד. חטיבה משוריינת אחת (ה-4), פחות שני גדודי טנקים-"קלים" שלה שצורפו לדיביזיה ההודית, החלה לפעול ע"י השריוניות שלה לאורך כביש-החוף, והטנקים-"הקלים" והארטילריה שלה תקפו מחנות איטל-קיים שונים מדרום וממזרח לבוקבוק. למחרת, השכם בבוקר, פרצה החטיבה-המשוריינת האחרת של הדיביזיה (ה-7) לעבר בוקי-בוק על מנת לחסל את שארית האויב. החטיבה-המשוריינת ה-4 נצ-טותה לחזור במשך הלילה לביר ענבה; ברם, פקודה נוספת — לחסום ממערב לטופאפי את הנסיגה בפני האויב שם — משום-מה נתעכבה

המצב לאחר הקרב

במוצאי ה-12 בדצמבר לא נשארו עוד איטלקים בגבול מצרים פרט לאלה שהיו בעמדות אשר חסמו את הגישה אל סולום וכוח ניכר-למדי בסביבות סידי-עומר; זו נכבשה ב-16 בחודש והאיטלקים נסוגו אז גם מסולום, מקפוצו וממוצבי הגבול האחרים — ובארדיה הפכה למתחם האיטלקי הקדמי ביותר בגזרת החוף. (בפנים הארץ הוסיפו האיטלקים להחזיק עוד לזמן-מה בנאות המדבר של סיוה וג'רבוב). המשך תיאור המערכה, שהביאה את הבריטים לכיבוש כל קיריניקה, אם כי הוא מהווה שלב ניצול-ההצלחה ברמה המערכתית, אינו שייך עוד לפרשת קרב סידי-בראני המסתיימת עם נסיגת הכוחות האיטלקיים אל ביצורי בארדיה.

לקח

תכנית המבצע התבססה במידה רבה על השגת הפתעה. כדאי איפוא לבדוק אם הושגה הפתעה בכלל; ואם כן — באיזו מידה נבעה היא מהתכנית המבצעית הבריטית ובאיזו מידה היתה היא פרי המקרה בלבד.

אין ספק כי ההצלחה הגדולה בהסתרת המבצע הושגה קודם-כל בתוך הצבא הבריטי עצמו. אפשר לומר כי יומיים לפני המבצע בכלל לא ידעו עדיין הגייסות מה יידרש מהם. המפקדים עצמם לא ידעו הרבה על המבצע (פקודת-המבצע הוצאה רק שלושה ימים לפניו). אפילו ב"חזרה הכללית",

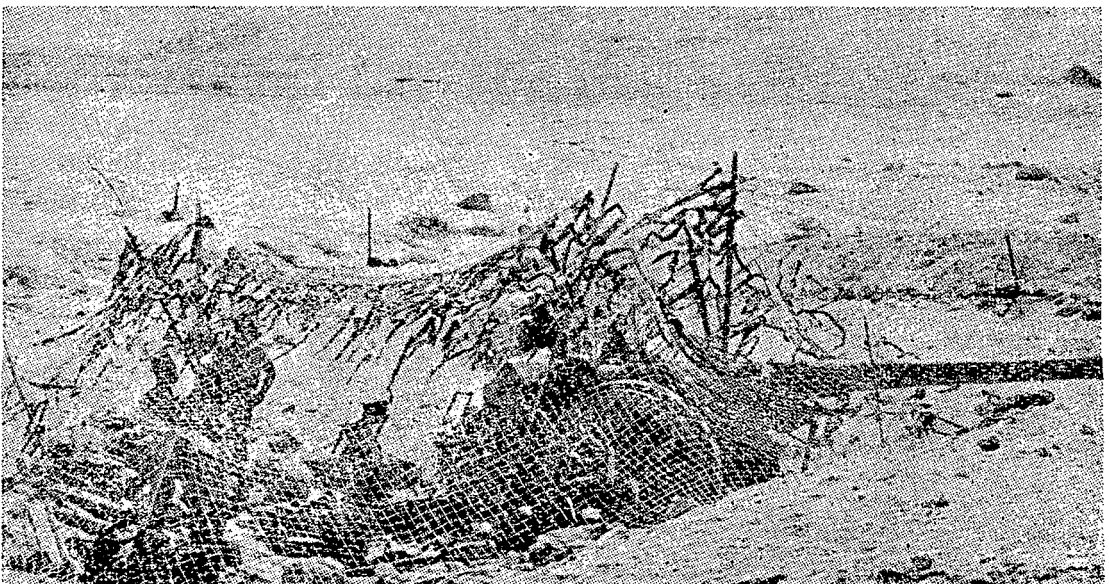
כאש אויב ועלתה על ביצת מלח. 10 מהטנקים שלה נפגעו בטרם הספיקו להגיע יחידות-שריון אחרות, שחיסלו את תותחי האויב.

הרדיפה נמשכה ועד הערב נלקחו בשבי 14000 שבויים ו-68 תותחים — כנגד 36 חללים ו-18 טנקים. הדיביזיה-המשוריינת ה-7 המשיכה במרדף עד מעבר לבוק-בוק, כשהיא מאספת בדרכה שבויים.

הקרב נסתיים. הנצחון היה מכריע, אף כי חלק מכוחות האויב הצליח להימלט. בשדה-הקרב שהשתרע משני צדי הכביש המוליך מערבה בחזית שרוחבה כ-90 ק"מ, מונחים היו בפזיזות לא-יאומן משאיות עזובות, טנקים ותותחים, ערימות של נשק נוטש ותחמושת, מצבורי-מזון ובגדים, וכל אותם הניירות שכל צבא מבזבזם בשפע. עברו ימים אחדים עד שניתן היה להביא את כל חללי האויב לקבורה. שדרות ארוכות של שבויים זרמו מזרחה. בסה"כ נלקחו בשבי 38000 איש, ביניהם 4 גנרלים. השלל כלל 237 תותחים מכל הסוגים, 73 טנקים ולמעלה מ-1000 כלירכב אחרים.

הדיביזיה הודית ה-4, שסבלה את רוב האבידות, איבדה 435 איש (מתוכם 41 קצינים); 227 ממספר זה הם אבידות החטיבה הבריטית שתקפה את סידי-בראני מבלי להמתין לסיוע. סה"כ האבידות הבריטיות היה 624 חללים, פצועים ונעדרים.

תוחת בריטי בן-60 ליטראות בפעולה.

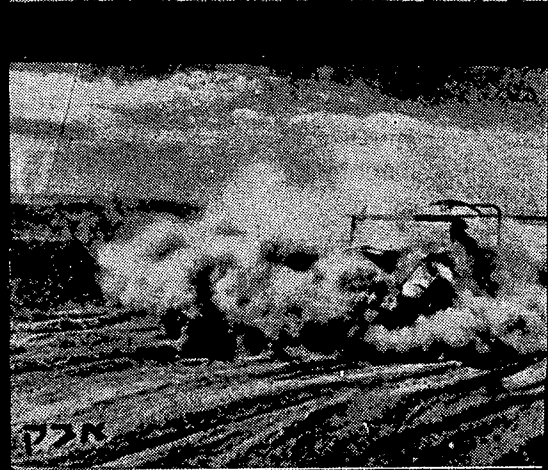

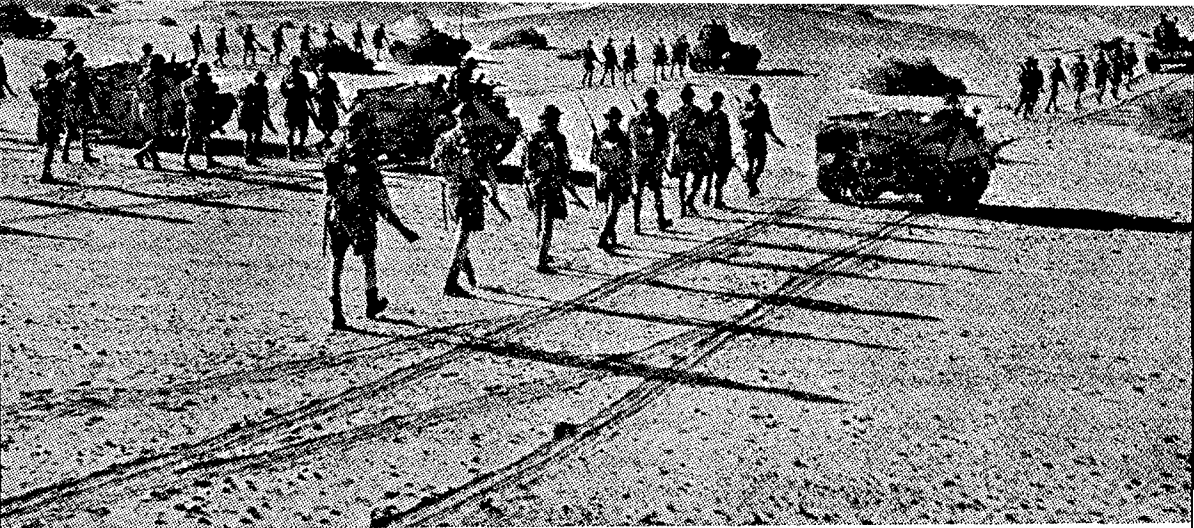
שנערכה כ־10 ימים לפני יום ה"ע", לא ידעו אלא קצינים בכירים אחדים בלבד שמחנה-האויב המבוים בתרגיל אינו אלא מודל היעד האמתי. מאידך גיסא, יש לקחת בחשבון כי סודיות מוקפדת זו לא היתה עשויה להזיק למצב ולהתמצאות הגייסות בשטח זה: שכן הטיבו הגייסות הבריטיים להכיר את איזור הפעולה בכללו מתוך פעילות-הסיוור הנרחבת שקדמה למבצע.

אם הצליחו מתכנני המבצע לשמור עליו בסוד מפני הצבא הבריטי — לא הצליחו, כמובן, להסתיר כליל את הכנותיהם מפני האויב וסוכניו במחנות הצבא הבריטי ובמצרים בכלל. המודיעין האיטלקי קיבל במשך החודשים שקדמו למבצע זרם מתמיד של ידיעות על ריכוזי גייסות ומטוסיים. אנשיו הניחו אמנם שרבים מכוחות אלה מיועדים ליון*, אבל הם סברו גם שהבריטים והאיטלקים הגבירו במידה מרחיקה-לכת את מערכם במצרים או בסודן או אף בשתייהן יחד; אלא שלקראת אפשרות זו לא עשו מאומה. הם ידעו, למשל, כי לבריטים דיבזיה-משורית שלמה (על בוא גדוד הטנקים-הבינוניים "מטילדה" לא ידעו, כנראה דבר), אבל את בריגדת-השריון היחידה שהיתה להם בעצמם בזירה זו החזיקו בטוברוק, הרחק בעורף, רחוק מכדי שיוכלו בשעת-הצורך להביאה אל סידי-בראני בעוד מועד. במשך נובמבר כולו דיווח חיל-האוויר האיטלקי תכופות על ריכוזי רכב ותנועה מוגברת בעורקי התחבורה שבמדבר המערבי אבל כל הידיעות האלו נתפרשו כחילופים של יחידות ששהו זמן ממושך-מדי במרחב-הקדמי של החזית המדברית, או כהכנות להגנה-פעילה נגד המתקפה האיטלקית הצפויה.

עם התקרב מועד הביצוע התרבו "הסימנים-המעידים". ב־6 בדצמבר נתקבלו ידיעות על תנועת גייסות בריטית מהדלתה של הגילוס מערב. כן הוסבה תשומת הלב לפעילות-הסיוור היוחדת שגילו הבריטים בפער שבין ניביוה לרביע. ב־8 בדצמבר נתקבל דו"ח ממטוס-הסיוור שגילה את מסע-ההתקרבות של החטיבה ההודית ("400 כלירכב") במרחק כ־50 ק"מ מניביוה. ידיעה זו עוררה לכאורה תשומת-לב מיוחדת

גייסות בריטיות נשלחו ליון רק כשלושה חדשים לאחר המבצע, אבל יחידות חיל-האוויר הבריטי החלו לפעול ביון כבר החל מ־4 בנובמבר.

צורת התקדמות החי"ר עם השריון (טנקים ונושאי-ברן). צולם בתרגיל שנערך לפני קרב סידי בראני באוקטובר 1940.

תעמולה (כגון, כיבוש-בחזרה של העיר אאכן לקראת חגי-המולד).

קשה להעריך את מידת האפתעה שהיתה בהת-קפה הבריטית מבחינה מערכתית. צבאות חדישים אינם יכולים אף פעם להסתיר בשלמות את מער-כת ההכנות המבצעיות והמנהלתיות הכרוכה בע-ריכת התקפה יזומה — או את תנועת הגייסות, ריכוזם, איגודם ותמרונם — בפני מודיעין הנעזר ברשת סוכנים, סיורי-אוויר-וקרקע וכו'. ורק לע-תים רחוקות מאוד אפשר להפתיע את האויב ע"י הפעלת נשק חדש באמת.

יש לזכור עובדת-יסוד כי בסופו של דבר היו לאיטלקים בגזרת סידי-בראני כוחות ניכרים ערוכים היטב להגנה, שהספיקו להלכה כדי לבלום כל מתקפה בריטית ותהינה עצמתה ותכניתה אשר תהינה.

הבעיה בקרב סידי-בראני היתה כיצד תנהל המפקדה האיטלקית את קרב-ההגנה, וכיצד ילחם החייל האיטלקי בתנאים שהמפקדה תעמיד אותו בפניהם.

בשני אלה נכשלו האיטלקים כליל. הריכוזים של הצבא הבריטי שנתגלו (והמאמץ העיקרי הרי נתגלה) לא הותקפו, ומה שגרוע עוד יותר: — לאחר שנתגלו — לא ניסו אפילו לעקוב אחריהם. מפקדי המתחמים האיטלקיים המפורזים לא רק שלא הוציאו סיורים כדי להשיג ידיעות, לפחות על המתרחש בקרבתם-ממש, אלא אפילו לא מצאו צורך להגביר את כוונות מתחמיהם.

במפקדת-הזירה האיטלקית, שכן דו"ח חקירתו של שבוי בריטי שנתפס ב-5 בדצמבר כבר הביא לידי אזהרה בדבר "אפשרות של התקפה בריטית חזקה בעשרת הימים הקרובים", הידיעה הופצה מיד — בלי שתעורר את מפקדת הארמיה-העשירית וה-מפקדות שבקו משאננותן. ההנחה שהבריטים ינ-קטו אולי ביזמה משלהם לא הוצאה מכלל אפשר-רות — אלא שסבורים היו שתהיה זו פעולה מוגבלת, ל"צרכי תעמולה".

כך מוצאים אנו כי המודיעין האיטלקי מקבל ידיעות מדויקות ומספיקות להערכת-מודיעין נכונה — אבל דעתה של המפקדה האיטלקית נתונה רובה ככולה להכנותיה היא, למתקפה שלה, ואינה רוצה להתעסק במה "שאינו מתקבל על הדעת" אותה שעה.

תהליך זה של השליה-עצמית, פירוש מאונס לידיעות שאינן משתבצות בתפיסה הרשמית — יש לו כנראה, חוקיות ודפוסים משלו. בהתקפת-הארדנים השניה, בדצמבר 1944, טען המודיעין האמריקני טענות מאותו סוג ממש:

- א. התנועה המוגברת של הגייסות הגר-מניים אינה אלא תנועת-חילופין רגילה בקו.
- ב. ההכנות בגזרת-החזית הנתקפת אינן אלא הכנות לקדם פני ההתקפה הא-מריקנית הצפויה.
- ג. יתכן שהגרמנים ינקטו ביזמה אבל זו תהיה רק פעולה מוגבלת, לצרכי

סופאפי ובוקבוק — כוח הגדול מהכוח שהשתתף בפועל בקרב — וכן חיל-אוויר שטרם נשבר. היא היתה יכולה להטילם לקרב באותו שלב מכריע שבו הפעילו הבריטים כל מה שהיה להם מבלי שהשאירו כמעט כל כוח בלתי-מרותק לקרב. במקום זה צייתה המפקדה האיטלקית על נסיגה כללית, אל קריה-הגנה המבוצר שע"י בארדיה. כנראה הכירה בכך שאינה מסוגלת להגיב על מהלכי ההתקפה הבריטית באותה מהירות, דהיינו באותו קצב-לחימה, שהבריטים הצליחו לכפות עליה. ואין זה משנה הרבה אם האיטלקים העריכו מראש נכונה את מהלכי הבריטים או לא. לכן המפתח היה טמון פחות בהערכה זו מאשר ביכו-לתי-ההגנה.

אכן, נוסף להפתעה בזמן, במקום, בעוצמה, באמצעי-לחימה ובאורח-הלחימה, דהיינו בכל צורות-ההפתעה היסודיות והמוכרות-היטב, ישנה צורת הפתעה מוכרת-פחות, וקשה יותר להגדרה — והיא בקצב-הלחימה; אולי צורת ההפתעה היחידה שאפשר לסמוך עליה בתנאי הלחימה החדשה.

פרשת קרב סידי-בראני יש בה כדי להצביע על היסודות הרבים מהם מורכב גורם ההפתעה — הגורם המהווה את אחד החשובים ביותר שבלקחים אשר ניתן להפיקם מקרב זה, המענין מאוד גם מהבחינה המנהלתית וגם מבחינת התמרון. חובבי הסטוריה צבאית ישמחו בודאי להשוות קרב זה עם מבצע "קדש" — אבל השואה כזו תימצא כבר מחוץ למסגרת סקירה זו.

התוצאה היתה כי ביעד הראשון אשר הותקף, מחנה ניביוה, הושגה הפתעה טקטית שלמה — ההסתערות על האיטלקים באה כרעם ביום בהיר. הפתעה קלאסית: התקפה בזמן בלתי-צפוי, מכי-וזן בלתי-צפוי, בעוצמה בלתי-צפויה ובטנקי-*"מטילדה"* שהיו הנשק הבלתי-צפוי.

תוצאת הפתעה זו אינה צריכה להטעות אותנו בניחות יסודות ההפתעה. ראשית, עם ההסתערות על ניביוה נתמצתה כל ההפתעה אף לפי התכנית המבצעית הבריטית. וניביוה, שהיתה היעד המכריע, ביצרה מצב-מוצא טקטי נוח להמשך ההתקפה הבריטית, לא היתה היעד העיקרי. שנית, האפתעה הושגה לא רק באמצעות המסעים המזורזים והמדויקים ולא רק משום שהצליחו לנצל את הלילה להיערכות הסופית — שני דברים הראויים לתשומת-לב מיוחדת בפני עצמם — אלא בגלל הערכת-מודיעין לקויה, רמת-כווננות נמוכה ושאי-ננות כללית של האיטלקים.

מכאן ואילך התפתחה ההתקפה הבריטית, עד להצלחתה המלאה, לא כל-כך משום ההפתעה הראשונית שהושגה אלא משום איטיות-התגובה, ההססנות והעדר היוזמה של המפקדה האיטלקית. הניידות וכושר-התמרון הבריטיים בקרב סידי-בראני עלו על הניידות וכושר-התמרון של האיטלקים, אבל הכריעה לא הניידות הטכנית ולא ההפתעה שהושגה בניביוה, אלא ההפתעה בקצב-הפעולה העדיף של הבריטים. בידי המפקדה האיטלקית היה עדיין כוח-עתודה מכריע: 4 דיביזיות שלמות ורעננות שחנן בקרבת מקום, במרחב

"הכרחי שיהיו לכם מנהיגות ופיקוד — ואין ניהול יכול לבוא במקומם".

גנרל הרשי, ראש מוסד-שירות-החובה של ארה"ב
דברו אל ועידת "אגודת-צבא ארה"ב", אביב 1959.